

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

КУКУРУЗА ТАРЫЛГАЗЫН ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЧОРУДАР

Мал ажылының көдүрүштүгүндө совет улустун чедикшиинери аажок улуг. Бисте мал ажылының продуктулары кайы хире хей апарганга совет кичи бүгүз болуңуң хууа амдыралыңа безин мекерен бииң турар.

Сөөлгү чылдар иштэки иштинин мал ажылының продуктулуу көдүрүштерин хандырган чугула фактордарың бирээзи болза, мал чедеринин базаның шыңгыы бижылгааны болур.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиязының Топ Комитети болган СССР-ниң Министрлер Чөвүлели кыса хуусаа иштеди маңаң бүгү чүгүнирениң баш санын элөөн өстүрү болгон оң продукттуула улам ийи беддерин чедип алыр сорулганы өзгө амыл-агы амыл-агыларының муруңга салган.

Бөдөнүн ажыл-ишчилери бо чугула сорулганы иштиниздеринге бие эвес амыл-агы болгон. Областың бүгү колхозтарының болган совхозтарының бүгү тарылга шөдүгө четтир кукурузаның «ВНР-42» деп шимдик үренинери тарала белектелиниң контроларында бар.

«Колхоз тургузууң улам ийи көдүрдөр болган машина-трактор станцияларың эле организастар дугайында» СЭКП ТБ-нин февраль Пленумунун болган СССР-ниң Дээди Советинин бирги сессиязының иштиниздеринге зарым кылдыр кукурузаның гектар бүртүлүдөн чүтүс центнер ногаан массаны алыр дөңш шимчешиниң колхозчу көдөдө калбарып турар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

1959 чылда чонунуң Бүгү-эвилел чизе бүртүкелиниң дугайында

Муруңда-ла дыңатканың өзү-гаар, СССР-ниң чонунуң 1959 чылда январьда чоруттуң турар Бүгү-эвилел чизе бүртүкелиниң программасын болган организастың алтымылларың СССР-ниң Министрлер Чөвүлели көргөн.

Чизе бүртүкелдиң үезинде 1959 чылдың январь 15-тиң четверте бейдал өзү-гаар бүгү бар чонуну (тур чурттап турар кижилериң каныштир), а ол ыкшан түр үеде чөк болуп турар кижилериң барымдалан көргөн турар.

Чизе бүртүкелдиң 1959 чылдың январь 15-тен өзгөш 22-ге чедир 8 хүнирениң дургузунда тускай белектеттинген чизе-челер чонуну айттарының аргасы-биле чорудар, январь 23-тен өзгөш февраль бирге чедир 10 хүнирениң дургузунда инструктор-контроллерлар шуут кыналада эргештириң аргасы-биле чизе бүртүкелдиң шын болганын хынаар.

Кылкың Сонгу чүтүдү районырыңа база эсе-лаа чамдык ырак болган чедери берге районларга чизе бүртүкелдиң элөөн өрте хуусаа-

гениң бүтүсөрдөр талазы-биле колхозчуларга дузалаар болур. Ийидиң болза-ла кукуруза тарылганың улуг шөдлерини элөөн турар элөөн хей районларда кукуруза үренинениң талазы-биле байдал дык дүвүрөзүнниң боюп турар. Чижээ, Барыин-Хемчик, Бай-Тайга, Сут-Хөл, Чаа-Хөл районнарың чамдык колхозтары кукуруза үренинениң, ылаңгыя хайнак үренинениң амга чедир садан аз-бааннар.

Кукурузаны массалык-биле тарып өзгөшөрүнө чедир 10—15 лонук арткан. Тодаргайлаарга 1958 чылда обласка чакымы хову ажылдарың чорудар талазы-биле агролүрүм кукурузаны май 15—25-тен орайташпай тарымын айттып турар. Бичангаш колхоз болган совхоз бүртүгү кукуруза үренинениң тыптымын алыр, үрениң фондусун топ-лораан четчелээр укурулут. Тарылга материалының чогунуң харызга-биле кукуруза тарылганының төлөвилеттинген планын каныгыр амыл-агы күүсөтпейн бээр, азы багай шынарлыг үренинениң чамдык тарымы чоруну канчап-лаа болдуруп болса.

Кукуруза чымыга ынак болган белек үнүш-дүжүттүгү хөрүң негээр културга болур төлөдө, оңу чик хөрүңнере, бирги өзгөчтө сугтарган, организастың болган минералдык кемичтигилер-биле кемишчилик участкарга (чайын алдарган черлерге болган агыстарга) тарыза чөгүрү. Сугаттыг черлерин тарылга муруңда ылааныла сугтарын, культивацастан азы дүңшөпчөк, база харуга илир-төөш кукурузаны тарып херек.

Кукурузаның өң бедик дүжүттөрү чүгө дөңбөчүн-уланчак чажыла үезинде болдуруп турарын практика көргүсөң. Бичангаш дөңбөчүн-уланчак селкаларың үлгелринг ажылдарың, тарылга агрегаторын белек мергештиңиң калбары-биле четчелээр херек.

Бо чымың кукурузаның бүтү шөдүгө бедик дүжүттү алыр дөңш деңгээли күштөдүрбешпаан, ол култураны тарып өстүрениңгө күш-ажыл чарыдаларың элөөн чингедирин чедип алыры чугула. Обласка хей, оң-биле кады чик өртектиң мал чедери херек. Кукуруза өстүрениң комплексинг механизастап тургаш мал чедеринин элөбөшкүлүн чедип ала болур.

Ам удаас кукурузаның массалык тарылгазы—оң бедик дүжүтү дөңш демселдиң баштайгы үе-чадары өзгөшөр. Областиң колхозчулары, механизаторлары, совхозтар ажылчылары өт, сүт бүдүрерин көвүдери оң хамаарыш ол чугула сорулганы чедикшиңниң иштиниздеринге күштерин болган аргаларын харамнамастар.

1959 чылда чонунуң Бүгү-эвилел чизе бүртүкелиниң дугайында

Муруңда-ла дыңатканың өзү-гаар, СССР-ниң чонунуң 1959 чылда январьда чоруттуң турар Бүгү-эвилел чизе бүртүкелиниң программасын болган организастың алтымылларың СССР-ниң Министрлер Чөвүлели көргөн. Чизе бүртүкелдиң үезинде 1959 чылдың январь 15-тиң четверте бейдал өзү-гаар бүгү бар чонуну (тур чурттап турар кижилериң каныштир), а ол ыкшан түр үеде чөк болуп турар кижилериң барымдалан көргөн турар. Чизе бүртүкелдиң 1959 чылдың январь 15-тен өзгөш 22-ге чедир 8 хүнирениң дургузунда тускай белектеттинген чизе-челер чонуну айттарының аргасы-биле чорудар, январь 23-тен өзгөш февраль бирге чедир 10 хүнирениң дургузунда инструктор-контроллерлар шуут кыналада эргештириң аргасы-биле чизе бүртүкелдиң шын болганын хынаар. Кылкың Сонгу чүтүдү районырыңа база эсе-лаа чамдык ырак болган чедери берге районларга чизе бүртүкелдиң элөөн өрте хуусаа-

ЧАСКЫ ТАРЫЛГАГА ДҮРГЕН ТЕМП, БЕДИК ШЫНАР ДЭЭШ!

Часкы хову ажылыңа чедип алган чедикшиинери дөңш СЭКП райкомнарының болган райүкөсөмнарның канып келгениң өзү-гаар моң адаанда муруңгыларынн обласкың Хундүлел самбыразыңа кырген.

- М. Дыдылаа «Тилеке» колхозта тракторист. Тараа чаштырарының хүн нормазын 180 хуу күтүседип турар.
С. Анэй-оол «Бурганга» колхозта «ДТ-54» тракторун баш-барыкчы. Хүнде 50 гектарын орнуңа 90 гектарың илиртен турган. Ам чаштырар норманы 150 хуудан күдүлүп турар.
И. Ийилин «Найраал» колхозта тракторист. Чажарының хүн онаалдын 180 хуу күтүседип турар.
Т. Мастыгыр «Тилеке» колхозтун колхозчуу. Агрегаторже үренин сөөртүргүне хүн бүр ийи норманы күтүседип турар.
Н. Анилин «Найраал» колхозта тракторист. Хүнде тараа чаштырар норманы 200 хуу күтүседип турар.
БАРЫИН-ХЕМЧИН
С. Тан «Ленин оруу» колхозта тракторист. Чер аңдарыңа хүнде-ле ийи норманы күтүседип турар.
М. Боран-ыс «Кызыл туу» колхозта тракторист кыс. Тарылганың хүнненинде ажыл норманы 180 хуу күтүседип турар.
Х. Мазар-оол «Барлык» совхозтун трактористи. Тараа чаштырарының хүн онаалдын 150 хуу күтүседип турар.
С. Крюков «Большевик» колхозта тракторист. Кур чер аңдарының планын хүн бүр 180 хуу күтүседип турар.
Х. Тойлу-Хаан «Большевик» колхозта тракторист. Шым бажарышыңгының хүнненинде-ла, амгы чажыла үезинде-ла бердинген хүн норманы барык ийи даңкыр күтүседип турар.
С. Иртлэй «Кызыл тарыачы» колхозта тракторист. Тараа чаштырарының норманын хүн бүр 180 хуу күтүседип турар.
ТЕС-ХЕМ
А. Арава Ленин аттыг колхозта тракторист. Ады ажыл хүнүнде 128 гектар черин аңдарган.
Н. Далчын «Чодураа» колхозта тракторист. Шым бажарышыңгының, илиртенгенин үезинде норманы үрүгүчү ажыр күтүседип турган. Сөөлгү хүннереде 200 гектарың чаштырган.
С. Самбу «Ал-Эрик» колхозта тракторист. Ады ажыл хүнүнде 176 гектарың дүңшөпчөкчө.
Х. Дамчак Ленин аттыг колхозта тракторист. Чажыла үезинде 160 гектарың тараан.
О. Коңчуй Ленин аттыг колхозта тракторист. Ады хүн 127 гектарың аңдарган.
С. Мөңкүй Ленин аттыг колхозта тракторист. Ажыл онаалдын үрүгүчү ажыр күтүседип турар. Ол 150 гектарың чаштырган.

Тараа культураларының чажылдазын дооскан

Тес-Хем районун тараажылары чакы хову ажылыңа мурунку чылдардан өң бедиктедиңг жүрүшкөн. Райүкөсөмонун даргазы өң обласкың редакцияга дыңатканы бола:
— Болхозтарың шөдлеринге күш-ажылды шын организастааныңдан шым бажарышыңгының чөгүр өңүнде хандырган. Агротехниктиң чурумта хамаарыштар чяңге-тараа ыкшан чамдык культураларың чажылыды орай өзгөшөр-лаа болза, кылкың-тасты планнан 225 гектарың ажыр тарааныңдан район ниятиз-биле майкын 6-да чажылаа планын 43 гектарга ажыр күтүсөткөн.

СЭКП Топ Комитетиниң февраль Пленумунуң доктаалыңа болган СССР-ниң Дээди Советиниң бирги сессиязының иштиниздеринге улам күш-ажылчы сөрүк кырген колхозчу тараажылар болган механизаторлар планнан ам-лаа 100 гектарың ажыр тарымыңга бүдүрөлдү. Чаагай дүжүттү өстүрүп алырыңга сугат бугаларын база калбартын турар.
«БАРЛЫН» СОВХОЗ
КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК (Телефон-биле). Тараа культураларының тарылга планын «Барлык» совхоз бедик агротехниктиң негедделер өзү-гаар 8 ажыл хүнүнде дооскан. Тодаргайлаарга, тараа культураларың 1845 гектар планын май 4-те 1855 гектар кылдыр, ылаңгыя кылкың-тастың тарылгазын 113 хуу күтүсөткөн. Моң-биле кады совхоз май 7-ге

Чажыла үезинде чакы хову ажылыңа агротехниктиң негедделер өзү-гаар болуп турары хынаады илереткен. Шым бажарышыңгының бүрүн хандырышпаан, чажыр муруңда 365 гектарың сугтарган тараан, 875 гектарың дүңшөпчөкчө. Тарылга үрүгүчүлөп турар.
«МЕНЕГЕЙ» СОВХОЗ
БАЙ-ХААБ (Телефон-биле). Таңды райнда «Менегей» совхоз (директору өң Борисов) кылкың-таст, сула, арбай культураларының планын май 5-те тарып дооскан. Оң иштинде кылкың-тасты планнан ажыр 42 ганы тараан. Совхозта өң А. Сазаев бригадир-лөөн № 1 трактор бригаданы үстүндө культураларың тарылгазын өңи көргүзүлүт ажылдаан. Ол бригаданың трактористери Н. Козлов, Б. Буздыин, Ковалев олар хүнде 30 ганы чаштырар турган, 60—80 ганы чаштырар турганар.

Чажыла үезинде чакы хову ажылыңа агротехниктиң негедделер өзү-гаар болуп турары хынаады илереткен. Шым бажарышыңгының бүрүн хандырышпаан, чажыр муруңда 365 гектарың сугтарган тараан, 875 гектарың дүңшөпчөкчө. Тарылга үрүгүчүлөп турар.
«МЕНЕГЕЙ» СОВХОЗ
БАЙ-ХААБ (Телефон-биле). Таңды райнда «Менегей» совхоз (директору өң Борисов) кылкың-таст, сула, арбай культураларының планын май 5-те тарып дооскан. Оң иштинде кылкың-тасты планнан ажыр 42 ганы тараан. Совхозта өң А. Сазаев бригадир-лөөн № 1 трактор бригаданы үстүндө культураларың тарылгазын өңи көргүзүлүт ажылдаан. Ол бригаданың трактористери Н. Козлов, Б. Буздыин, Ковалев олар хүнде 30 ганы чаштырар турган, 60—80 ганы чаштырар турганар.

БОДУВУСТУҢ ТЕХНИКАВЫС-БИЛЕ ТАРАА КУЛЬТУРАЛАРЫН ТАРЫП ДООСКАН БИС

СЭКП ТБ-ниң февраль Пленумунуң доктаалың, СССР-ниң Дээди Советиниң бирги сессиязының иштиниздерин амырдалага боттандырар дөңш, чакы тарылганы кыска хуусаада, бедик агротехниктиң негедделер чорудар дөңш колхозчулар, механизаторлар май муруңуң социялист чарыжыңга тодартып күдүлгөдөргөн алган турган. Оларамың өзү херек кырыңга чедикшиңниң боттанган. Ховунуң ажыл-ишчилерин чакы хову ажылыңар өрткөн чымыңдык дик организастың чорудуп турар. Колхозтун тарылга шөдү муруңкуудан элөөн калбарган.

Артельдиң ажыл-ишчилери апрель 30-ге чедир баштайгы күш-ажылчы тилекеңи чедип алган, 1560 гектар тараа культураларының тарылганын план өзү-гаар дооскан. Кыса үеде 663 гектар чериниң шыңгы бажырган. 439 гектар черин дисалаан, 423 гектар черге үренини чашкан соңда дескалде таптаан, кол культура—кылкың-тасты 610 гектарың тарып турган планнан ажыр 350 гектарың тараан бис. Кызыл-таст тарылганы үрүгүчүлөшкөн. М. Фей-оолду, И. Мөңгөжентин трактор агрегаты агрегатор арынтык шыңгыр кызыл туку чаалап алган. Артель баштар чери ол агрегаты өңи ажылдааны дөңш өртектиң чүдүлгөчө база шынаан. Трактористтер өшөр Бурбулдө, Доржу, Барыймаа, Көшчар-оол, Беркекел өзгөчө норманы 160—206 хуу күтүседип турар. Үренин сөөртүтүлдери өшөр Доо-Суу, Топуй-оол, Фитен-оол өң-не кылкың-тасты ажылдааннар.

Мының чедикшиңнер СЭКП ТБ-ниң февраль Пленумунуң доктаалың күтүсөдиринин кемчелерин ал турарышпаан, 7 тракторларың, көдө ажыл-агыйың эсе-лаа машиналарың 173 муң рубль-биле салым алганымыстан болган техниканы чөп ажылдаанымыстан база МТС-тин мергештиңиң 10 ажыл механизаторлары колхоз кижигүнеринге шүүт кыргеш, тараажылар-биле чаныс өп-сеткилдик ажылдааныңдан болдунган. Эрткен чылдан тараа культураларының тарылгазын 26 хонукта дооскан болзувуса, бо чымың апрель 20-тен 30-ге чедир доозуптар аргалык болган бис.

Тракторлар долу күш-биле ажылдап. Эрткен чылдан тарылга үезинде тракторларың 5—6 каттап

улуг үренишиңниң берган, маңаңа олар элөөн хей шактарда аваа хей турган, а бо чылдың чажылында өң Даныш-Белекниң трактору үрелеш, өзгөш үени аваа хей өрткүргөн, ол трактор дүргөн селдеттингени-биле дөңш ажылдай берген. Артык кезектер, селдеткенин чарыгылдар өрткөн чымыңдан 15—20 хуу өзгөш болуп турар. Техника артельди, механизаторлар колхозтун кижигүнери болганда, олар техникага улам-на ынак, оңу камныг өдирен турар апарганнар, өзгөчө санында үренишиңниңгө тарымышпааннар. Тракторист М. Фей-оол «ДТ-54» деп трактор-биле өзгөчө 36 гектар черин чажып тарып турган 65—75 гектарың тарып турза, оң тракторунга бичин-лаа үренишиңниң тарымышпаан, 500 кг кызыр чүдүдү ол камнап алган.

Комсомолчу-ажылчыларын күш бригадалары-биле хову бригадалык чакы хову коллективинде күш-ажылчы организастың чорую өңи тургустунган. Трактористтер эртен 5 шактан 6 шакка чедир тракторларың, көдө ажыл-агый машиналарының техниктиң ажаалдыны чорудуп, 6 шактан көмөккенин 7 шакка чедир хүдүлсү өзгөчө ажылдап, көжө 7 шактан 8 шак 30 минуттага чедир өзгөчө аразыңын техниктиң ажаалдыны кымын, оң соңда дүңш өзгөчө дараазының эртеңиниң 5 шакка чедир ажылдап турар. Ноар өз Бурбуй-оол трактористерин, прцевицктерин, чаштыркчыларын чөгүрү үезинде аш-чөк-биле өңи хандырып келген. Ховунуң ажыл-ишчилери чүдүлгөчөдөрдөр-биле хандырышпаан. Көдө магазин хову туралаңга бир каттап санымың организастаан.

Механизаторлар техниктиң ажаалдыны шыныңын чорудуп, шак графини бичин-лаа өскөртейн келген, мындыг чөргү тарылганы дүргөн чөдүрдүңгө улуг укур-дузаныг болган. Хүн бүрүнүң үечу шыңгыы тургустунган. Учетиң өң Доржу нийти трактор агрегатының болган тус-тус кижилериң кылаң ажылының түндөлгөни хүнүң-не улаңгыя бирги чөгүрүгү самбыразыңа бижип, өзгөчө доозулган соңда, ажыл норманы кым кайы хире күтүсөткөниң, каш күш-хүниң ажылдаан алганын дыңалтын турар.

Бо чымың тарылганыңа белек-кел кылдыр Оруктуг-Ховуа өрткөн үезинде тракторларың 5—6 каттап

Каттышкан Араб Республиканың Президентизи Гамаль Абдель Насерде чоруп турары

Каттышкан Араб Республиканың Президентизи Гамаль Абдель Насер Москвага келгеш, К. Е. Ворошилов-биле кады чоруп турда, москвалыкларын байыр чедирип турары.

азыраар методту волкоз болган совхоз бургуңне негелдерди (3 ары).
О. Самсонов. — Дарга чуургаларын чымырын болган шынжарың шын организастар (3 ары).
Религияга чажалар (3 ары).
В. Медов. — Чехословак улустун национал байыралы (4 ары).
Лондонун автобус транспортуның ажылдакчыларының ажыл соксадымыңны (4 ары).

Агротехниктиң чурмуларың сагаан бис. Тараа культураларының үренинери 5—6 сантиметрге чаштыган, үренинениң чажыр норманы шын чоруттуңган. Бир гектар черге 160—170 кг кылкың, 150 кг сула, арбай, 18—20 кг чинге-тараа үренинени чашкал.

Бистин механизаторларыңмы, колхозчуларымың, «Исра» колхозтун трактор, хову бригадаларың социалист чарыкка кийгиришпаан, планнан ажыр 500 гектар тарааны тарымың, трактор ажылдарың чыл планын октябрь 20-ге чедир 120 хуу күтүсөдирин, кызыр, чаар материаларың 5 хуу камнап, тараа культураларыңың гектар бүртүлгөң 13 центнер, оң иштинде үренин участкаларың гектар санынында 18—20 центнер дүжүттү өстүрүп алырың күдөңгөнгөн.

Партия организастыңын агитаторлары өшөр Серенаев, Кылкың-оол, Чыкчап, Седик солун намчулганы, беседаларың ховунуң ажыл-ишчилериңниң ортуңга калбартын турар. Тракторист М. Фей-оолду техниктиң ажаалдыны өңи шынарлы чорудуп турарың дуржулганы механизаторлар таншккан. Белек-лаа трактористтер ажылының дуржулгаларың солуккан. Комсомол өге организастыңың секретары өш Байыр, библиотека калбартын өш Сайым агиткуудусту хову туралаңга ийи хонгаан-ла үлүктү, аңа муруңгыларын чедикшиңктерин чымыңдык, чедиктериң шүгүмчүлөп турар.

Чөп-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозунуң даргазы.

М. САМДАН.

Каттышкан Араб Республиканың Президентизи Гамаль Абдель Насер Москвага келгеш, К. Е. Ворошилов-биле кады чоруп турда, москвалыкларын байыр чедирип турары.

Комсомол ажылын чаа сорулгаларның деннелинче

Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунда комсомолчулар болгаш аныктар колхоз бодуруга узуг күш болган. Мал бригадаларында, хову болгаш тууд аждарында боттарынын муракчы уагер-чижев өскөдөгө каргугу турар анык колхозчулар саны улам-на өзү турар.

Ындыг болза-даа «Искра» колхозта комсомол организациянын ажымаду узуг чептертер дүргүчүлөп келген.

Колхозта комсомол чырымшыкчынын белгүлери ажыдастаан. Лекция, бесадалар чоруулар турар. Бот-тышылар уран-чүт болгаш сөөгү үедө шууг саа дараал. Колхозтун клубу чүгө мидийа кино үндүрөр чер болган.

Аныктарынын ортузуна социалист чырымшык организациянын кеңешинден дыка кой комсомолчулар болгаш аныктар ажыла үнөйи, анаа-да бажычларына кой үе өрттири турган чорук сөөгү

үедө плерөөн. Комсомолдун чөөкч чаа бозуп өрткө хурадында 40 амыктарынын колхоз бодуруга узугү кирилгииче организациянын үндүрерия комсомолчулар бодунун комитетинден шыгыты негиз турганнар.

Оз организациянын ажылында мындыг узуг чептертер-биле колхозта партия организациянын, ВЛКСМ-ин Чөөн-Хемчик райкомунун өлтежи келгени аделтип.

ВЛКСМ-ини ХП съездинини үндүргөн төгүдүгү иштиндерини амыкдалга болгаш тарыхчы, илагыны иштинини малл организастыг чагаладыр, чакы тарыкта аждарында дыка хуусаа иштеде өдөд агротехниктиг негеселдер бугаар чорударычче бүгү комсомолчуларын болгаш аныктарынын күштерини сымар мобилизастары негетинини турар.

М. АН-ООН.

Эг-херексел бодуругезин көвүдөдир

Чонга салар эг-херекселдерини бодуругезин көвүдөдир дугайында ССРЭ-нин Министрлер Чөвүдөсүнүн доктаанын Кызылдың иштан эг-херексел бодуру фабрикамынны ажычыннары иши-биле деклевнер.

Фабрикамынны ажычыннары бодуругезин шадуу улагаттырып, бар арга, курлавырларын ажыдаштаа, бо чылын 240 ми рубланды аны-бүрү эг-херекселдерини иштан болгаш демилген бодуру үндүрөр деп бекдик хулаагезин алганнар. Бо туун планда көрдүнгөнен 11 хуу, ишти продукция талазы-биле адырга 1957 чылым планындан 32 хуу кой болуп турар.

Ишти планда көрдүнгөнен ангыла 130 чевенер стодарын, ном салыр 100 шкафтарын, албан черлеринге херекселер 150 стодарын, алган кой шиферлерини, комодтарын, сандыларын бодуру үндүрери немей алдынтан хулаагезиле көрдүнгөн.

Алдынтан хулаагезилери чедишкенин күссөдир дөш коллективтин кижигүнери бо хүнерде хайымшыкчынын ажыдал турарлар. Бирги кварталда күш-ажымын бодуругезин иштин-биле 21,6 хуу чептен.

Чазыкчылар, станок ажыдакчылары бодуру турар продукциянын шымары дөш демилген турарлар. Чазыкчылар Т. Ваширков, Н. Стрельников бири кварталдын бодуруге овалгазын 228—195,4 хуу күссөткенер. Станок ажычыннары Г. Анхимин, З. Солдатова өрткөн айнын планын бодун чартык, иши хуу ажыр күссөткенер.

Фабриканы чартып турарынын талазы-биле өзөн кой ажыдал кылдыганнар. Бир узуг цехтин тудуу доозаган болгаш ан мында станок херекселдерини тургузу турар. Корпусстар арызына иши кайт бажыны турарынын белгеле ажымы чоруп турар. Ук бажынын адык казды техно-

логот процесс аайы-биле станок цехин чазымыр цех-биле тудуштурар, а оон үстүкү казымын өрөөдлеринге фабрикамын дирекция чери, 160 дөбөлчич метр шөдүгү казыл-буауу, чевенер болгаш ажычыннарын дыштанарына таарыштырган өскө-даа черлерин тургузар. Үстүнде айтылган тудууларын бо чылым үстүкү кварталынын төгүтүндө ажылаа кийери планда көрдүнгөн. Бо бодуруге шөдлерин ажылаа кийери январь-бүрү эг-херексел бодуругезин 1959 чылда, бо чылым деннелинче бодарга 30 хуу бөдлер арганы бөөр.

Тууду турар объектилерини тудуу чогур хуусааында дозар дөш бүгү хемчегелери ап, ажычыннарын тууду материалдары-биле үзүктөл чөк хандырып чугула.

Ыштан эг-херексел кылар фабрикамынны ажылында чамды чептертерини барын демгелээр херек. Фабрикада бар бекдик бодуругезин техника дозуу-биле ажылааттырмай турар. Бүтүнгөн белек продуктуларын чагаан болгаш сандыг организацияларынны чогур үешинде албай турарындан олар кайы-даа цехте койу-биле чамды болгаш ажыла саат жуураштырып турар. Фабрикада күш-ажымын сагылта-чуртун амаа кузу деннеле болуп турар. Чүгө бири кварталын дургузунда күш-ажымын чуртуну үрөп, алы үешинде аралгаан дөш чазыкчыларын иштинин 5 кижж ажымындан үндүрткөн болгаш 7 кижж администрация черинден хемчег адырткан.

Үстүнде айтылган болгаш оон-даа өскө чептертерини бүрүн үзүктөл, ажычыннарын бекдик бодуругезин ажылаарына таарыштырып байлады тургускан, областын ажычы чоннарына эки шымарлыг кой продукцияны берип бодурунун бүгү арганы Кызылдың иштан эг-херексел бодуру фабрикасында бар.

Н. ТЫМЧУН.

Узугтур өргөлелерини начальынның оралачымы.

Районнар солуннарындан

ЧАГАЙЖЫДЫЛГАНЫ ХЕРЗЭ

Дени аттыг колхозтун төвү Тес-Хем районда көрүштү суурларын бирөөз кылдыр улам-на каазаар турар. Теректин-Хемге чөөкчаа чөлдө 5—6 бажычтар турган, мылаңгыя сөөгү чыларда мында 220 амыкт (оон иштинде чурттаагымын 180 хире) бажычтары кылдынтан. Чүгө 1957 чылда безин 78 чуртталга бажычтары ажылаада кирген.

Колхозчу суурда электри станциясы, магазин, урутгар асызы, плорама, аге болгаш чөй чылт шкөөлөрү, библиотека, медицина болгаш ветеринария албан черлери, турум кино болгаш радио ажыдал турар. Теректин-Хемге дөшкө, эки деритинген кезде клубтан ангыла колхозтун Устү-Шымаа участогунда баа клуб бар. Сууртуну чонга, ферманнч малчылары клубтарга массалыг кездөөлери доктаамал чорудуп турар.

«Бурунгаар».

БАЙЫРЛАГА УТКУШТУР

Шагаан-Арыттын райондун комбинатынын коллективини бүгү узугтук байырлаа Май бирге уткуштук бири кварталын бодуругезин плазын ажыр күссөткен. Тодаргайлаарга: ишти продукция бодурунун 126 хуу, бараанын продукцияны 124 хуу күссөткен.

Ажымын бодуругезин, продукцияны эки шымары дөш калбарган социалист чырым коллективини кижигүнерини улам сөрүк кирген. Бодуругезин Томляин, Рехтин мылкаш ажыл нормазын үргүчү ажыр күссөдир турар муракчыларын койуу демгелеп болур.

«Нызыл тук».

МУРНАЧЫ САНЧЫЛАР

Барын-Хемчик район сүт саадымын ништи чымыдагы бири кварталда өрткөн чылым оң үезинде 15 хуу көвүдөткен. «Комсомол 30 чылы» колхозтун Сырткы бодунда бажычтары иштетинини өргөткөн-не 282 кг болгаш Дешпини 262 кг сүтү салган.

«Барымы» советтун малчыннары бо чылым иштетер ортума-биле 1600 кг сүтү аларын күдөгөн. Оларын ову ажыл-херек кырында боттарыны турар. Чижээ, Херт Ар-ракыс частын үш айларында беина 298 кг болгаш Сарылар Бара-кыс 280 кг сүтү иштет берүтүлген саан алган.

«Чаа амыдырал».

МЕХАНИЗАСТАШКЫН

«Элегес» советок чакы хову ажымында белеткедиг жуурашкан. Үрөшини куулаурлар аайы-биле белеткедигин, хову ажымын тракторунун үш бригадаларын бүрүн көрөөн турган. Ол мылкаш кой күш негетини ажыларын механизастарына баа боттуг хемчегелери алган.

Сөвдалаарга үрөшин уруушкуну хандырып авточудуручүгү машиналарын дерип кылган. Ол машиналар «СУ-24» сөвдаларын агрегаттаа чүдүртүлген 7—8 минутааларда чорудуп турар.

«Коммунист».

БАЙЛАП ДҮЖҮТӨН ОРУЛГА

Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» колхозтун тармылазынын шөдү сөөгү беш чылдарга 6 катап, а таразынын дүжү 11 катап, акша орулгазы 8 катап өскө. Бо чылын 1400 ми рубл түндүгү орулганы алыр артыг бодуругезини планында көрдүнгөн.

«Ленинчи орун».

Сүт дужаалдазын күштелдирер

Бай-Тайга районун колхозтары күрөне сүт дужаар ажыды деннел оожук темпийн чорудуп турар.

Районун колхозтары бири кварталда 210 центнер сүтү күрөгө дужаар турган, херек кырында 8 центнер дужааган ийикле, азы плазын чүгө 3,8 хуу күссөткен. Чөгө өскө дөшкө адырга колхозтарда 318 инектер бозаалаан. Мону барымдалаан колхозтарда сүт албет турар-дыр, күрөгө кой дужааттынар деп бөдөп болур.

Херек кырында байдал мырла-ла мылды өскө. Чамдык колхозтарын удуртучулары инектер чаа бозаалаан, оң инектерден артык сүт алдымай турар, ук сүт чүгө бозаалаага ижиритинге чөпчү турар деп таймырларын ордалады турарлар. Чижээ, «Наймырал» колхозтун Тенин-Алаак, Эер-Хавак фермаларын-

да 135 инектер бозаалаан хирезинде ук колхоз сөөгү күнөргө чөдир күн-бүргө 50-ден кой килограмм сүт дужаап өрткөн. Колхозтун удуртучулары инектер Адыбай, Мадыр олар чаа төрөө инектер бозаалаарын тооттубай турар, иччаган сүт дужаалдазын дүргөдөйи турар деп таймырларын кылдынтан турар.

Сүт дужаалдазынын талазы-биле байдал Сталин аттыг колхозта баа-да чөйчөг болуп турар. Колхоз бири кварталда күрөгө 5642 килограмм сүт дужаар турган чүгө 824 килограмм дужааган. Күрөгө сүт дужаар талазы-биле жоудуп турган хирезинде-ле колхоз 4 тонна сүтү колхозтун ишти херекелерине чырыдан чорук канчал-даа таарышпас.

Х. ДОННУР.

Улуг-Хем районун ийи колхозунда

Ары-Бажында «СЭКП-ини ХХ съездини» колхозтун койжулары Халтыг-оол, Мадыр-оол олар ништинин маалы кой чылар иштинде кадарып келген болгаш мал ажымын улам ийи көгүдөр дөш боттарынын салымшыкчыларын кирип, ак-сеткедиг ажыдал турарлар.

Дуржугалыг койжу Халтыг-оол 9 чыл иштинде кой мадал келген. Кой ажымынга кыргөдөн бөөр ол 2 миң амыкт хура-

ганнарын колхозта өстүрү берген. Бо чылым төртүтүнгөн 250 амыкт хураганнарын менди камгалат алган.

Койжу Мадыр-оол 300 амыкт өшкүдөри хорамка чөк кыш ажырган. Ол 100 баш өшкүдөри 105 аныктарын аларын күдөгөн. Оон боданында өшкүдөр авайлар турар. Чаа төртүтүнгөн авайлар шууту оңча меади.

С. ДОНГАА,
Д. НАМЧАЛ.

Ийи-Талда Жданов аттыг кезде ажылап артылган кижигүнер Төлөш Аракчаа анаа бажычтаан бөдүк хандымын кыштыг кидиг-дошкун айларында чылир чөккө семис шымырап кыш ажырган.

Эш Аракчаанын ажалгаанында хаваннарда 3 хаваннар 36 чаш төлдү оолдаан. Ол узуг-даа, бичин-даа хаваннарын зоотехниктиг доктааткан районун болгаш

хун чурумун бозурап азырап, ажаап турар. Чаа төрөөн хаваннарын иштинде «Шортан аас» деп узуг ак хаван үш чыл иштинде 105 хаван оолдарын берген.

Болхозка хаван ажымын улам ийи сайырадыр дөш эш Аракчаа бүгү күжүн салып, кымаккамай ажыдаарын үргүчүлөп турар.

Н. САНДЫЙ.

Садыг черлериниң ажылында чептертерни чайладыр

Барын-Хемчиктин херекелечилер иштинин баштаар чери болгаш оон садыг килдиз магазинерге бараан хуваадынын кыларда чоңун херекелерини өрөкчөй көрөй келгенер. Ол районун «Комсомол 30 чылы» колхозта шөкөд бажычлары болгаш кезде ажы-агыйыны тускай артемынлери 46, 48 размерлериг өр, херөжөн көстөмөкчери, чайгы, күсүк пальтоларын өрткөн чылым август айдан бөөр чагып, ук чагылаарын райпо баштаар черинче чорудуп келгенер.

Индыг болза-даа, ол чагылаарын райпо агта чөдир күссөдир бербей турар. Тускай артемынлерин ол чагылаарында кирген бараанын чүгө олар өскө, хари колхозчулар баа херекелеп турар дөшкөн районун удуртучулар калчал билбей турар ирга? Бараан хуваадынын кыларда чоңун херекелерини барымдалап көөрү өргөжөк чугула.

С. САЙЫН-БЕЛЕН.

Танды районун «Совет Россия» кезде ажы-агый артылган кезде магазинини салыкчылары өшкөр Бухтуева болгаш Бухтуев олар салым азыкчыларга өскө өскө чоруктары чамдыкта бодуру турарлар. Магазини чөдир шагында ажылас, азы өрте чаагыр таваарылаар баа өскө болгула келген. Чижээ, бо чылым март 13-те өрткөн 9 шактан күндүсү күнү 2 шакта чөдир магазинини ажылааннар.

Садыкчылар Бухтуевтериниң ажымын бо чептертерини чайладыр талазы-биле Танды районун талазындан чөгүрө хемчөөн амыр жуурагут.

Ч. МААДЫР-ООН.

Баа-Хем районун «Октябрь 14 чылы» колхозтун Мергенде сүт-бараан фермында өскө кой саанчылар, ферманнч ажы-

дакчылары чурттал турарлар. Ону барымдалаап, ол сүт-бараан ферманннга дөшкө өрткөн чылым организастаан. Оон салыкчы эш Поттылдана малчыннарын херекелерини хандыры дөш чүдүдүгү, ак-сеткедиг ажыдал турар.

Индыг болза-даа, оон ажылаарына таарымчалыг байдалды тургузу бербей. Ол бодунун бажымын салылап турар. Дөшкөн тускай бажымын тууду, эш Поттылданын таарымчалыг ажылаарына чөгүр байдалды колхоз баштаар черинден тургузу бербей малчылар негеп турар.

С. СЕРЕН.

Тес-Хем районун кезде магазининиң иштинин ажылында биче эвес чептертер бар. Оон бир кол чыдагааны чөдөл дөш, райпо баштаар чери магазинерге бараан хуваарда колхозчуларын негелдерини барымдалаарын турарында. Чижээ, «Чодура» колхозтун кижигүнери дөшкөр оруннарын, сава аймаан, 41 размерлиг салым иштинери хөй үдөө чагып турбузе, ук бараанын оң колхозта кезде магазинче чорудуп бөөр дугайында райпо дөшкөн эш Лянган салым салбайн келген.

Районун Ленин аттыг кезде ажылап артылган кезде магазиниң эш Билчириниң ажылында узуг чептертерини бары райпога шаг-ла билинтур турган. Магазиниң өргөлелери Билчир салым азыкчыларга өскө өскө чоруктары бодуру берген. Салым черлериниң ажылында бо чептертерини чайладыр талазы-биле Тес-Хем районун баштаар чери боттуг хемчегелерин амыр жуурагут.

Ч. ДАЖЫВАА,
Т. БАДАРЧЫ.

СОВЕТ УЛУСТУН БУГУ ДЕЛЕГЕЙГЕ ТӨӨГҮЛҮГ ТИЛЕЛГЕЗИ

Фашист Германияга узур Совет Эвилелиниң Ада-чуртун Узуг дайынын тилемгелег доозууламын хундун бөдүр бо чылым кой тоста 13 чыл болу.

Ада-чуртун Узуг дайны социализм тилемгелег чуртун империализмин агрессия күштеринге узур бири узуг дайны болган. Социалист империализм болгаш Совет күрөгезин тургузууну буза шалтыбас бажымы, кой националдыг совет узугтун чангыс эви болгаш наймыралы, ажычын агчы-биле колхозчү тараачыларынын бугуабас өшкөлө, социалист Төрөн чуртунга, Коммунист партияга болгаш Совет чазакка совет узугтун кызматтар чөк ныкшымы ол дайны оңа күштүгү-биле плерөөн.

ССРЭ-нин политика, экономика болгаш шериг талазы-биле капиталист чурттардан канчалар-даа аязок артык күштүгү, капитализмин социализмин төгүдүгү артык күчү шыдалы Ада-чуртун Узуг дайнына төлдөргү плерөөн.

Фашист Германияга узур дайны Совет Эвилелиниң тилемгелег бүтү дөшкө бодурун иштинин-биле өскөрткөнгө, 950 миллион амыкт чурттакчыларым 12 чурттарын каттыштырып турар социализмин болгаш демократияны дөшкөгү Фашиниң тургатууна чөдирген. Фашизмниң чылыча шапканымын, капитализмин тургатууны кошотканымын болгаш бүтү чурттарга, иладыгы Азияны чурттарына национал хостаалгалыг ишчөөкчилик кестүн көрбөөн узуг көдүрүшкүндө түнелинче шак мынды күчүдүгү дөшкө тургустунар арталы болган.

Фашизмниң дарламында кижж төрөлөгөни хостаарыны төрөткө Совет узугтун узуг алдар хуваады болганы канчал-даа үтүгүлөбөс. Бодуңд мынд Төрөн чуртун

эрес-мадырлар камгалан совет ижигүнерини төгөткө турбаан патриоттич болгаш мадырлар чорук империализмин кууданымшыктында үрүу демилгелер турар узугтарга сөрүк киритчилик чөпкө болган болгаш империализмин дарламында, колонизаторларга, чаа дайны кымыкчыларында узур оларын эрес-мадырлар демилгелер шийтирилген улам бажылаан.

Делегейин бири дайнында бодурун ишти дайны мырмай сымар бөдөлгө өгөлөгөн. Октябрьдин социалист Узуг революциямын түнелинде делегейге ажычыннарын болгаш тараачыларынын бири күрөгезин—Совет Социалист Республицаларын Эвилели тургустуураган. Оон тургустууламын баштайгы үешинде өгөлөгөн-ле делегейин империализм реакцияны социализм чуртун күсөй-биле бодурун бүтү-ле үндөйсү чөдүрүлгөдөш иштиндер болгаш Совет күрөгезин шериг халдашкымын-биле чылча шавар дөш бодунун бүтү-ле күжөишкелерин салып турган. АКШ-тым, Англиянын болгаш Францияның чыгарымчы бөдүктери фашист агрессияны ажы-биле деткип тургайнар. Олар болза Германиянын Совет Эвилелинче халдашкымын фашист күрөгөдөр-биле империализм-терин чөдүрүлгөдөш иштиндер амыр арганы оларга бөөр болган Совет Эвилелин күжүн кошканымын боор деп бодурун турганнар.

Мыңалар-даа дайны чорудулаарын империалисттерини планнап турганы мында өскө болган. Делегейин ийи дайны империализмни кой коллизияларын бот-боттарына узур сегиржип алышымын-биле өгөлөгөн. Артеррорларыны баштайгы согушуулары Совет Эвилелинче өскө, а герман милитаризмин холдуга бөө-чептерти туступ берген империалисттерге узур өгөлөгөн.

линден Житомир—Киевче болгаш оон ийи Добассе күштүгү согушкуннарын харурда таварыштырган.

Немец фашизмниң шериг машиназы мынак шак мынды көрүңчү күштерин согушкунуна Совет Эвилели узур туруп шыдапас бөөр деп империалисттер бодурун турган. Дайнынын баштайгы үешинде Совет Армия аткармашыкчынын болгаш камгалалыг тулашуулары чорудуп, Прибалтиканын, Белоруссиянын, Украинанын болгаш Молдавияны хоорайларын олгаш суурлары каапкан, чуртуну ханымныч аткараар узурга таварышкан. Ол үедө дөргү Чирчил болгаш бары-ла бүгү харысалаалыг шериг стратегияны «орус армия удавас чылча шаштыраар» джи турганнар.

Итилериг стратегтер болгаш барымын Европанын шериг артемыннери орта чаксаанар. Совет Армия дайныны баштайгы айларынын калды-берге шыдагаларын мадырлыг шыдамын өрткөн. Совет күрөгезин төгүдүнде шымаалаа көрүңчүгү ол берге үедө Коммунист партиянын кийгирымын-биле бүгү совет узуг дайныга узур демилгелер көдүрүп үгөткөн. Фашист Германия Совет Эвилелинче дөшкөгү дайны фашизмниң кара күштөриге узур бодурун бүтү узугтун дайны бөдү берген.

Коммунист партияга сөрүк кириткер болгаш узуртурган Совет Чепсектиг Күштер тулашуушкунуна бажымын каянаган. Итилериг шериг машиназын согушкуннарын Совет Армия достоодыг шыдалан болган анаа өдүмүгү согушкуну таварыштырап, бири Төрөн чуртуну түндүгү дөшкөдөш оон узур сымарышкан.

Совет Эвилелиниң Чепсектиг Күштери бодурун узуг хостактыг хулаагезин күссөткөн, фашист өжөлөгөдөш адында турган Европанын амы-дуума узугтарына бодурун холуу сунган. 1945 чылы Совет Чепсектиг Күштер Балтикадан Карпаттардан болгаш Дунай чөдүр 1200 километр чөдүр узур дурттук

калбак фронтта күчүдүгү шавар халдашкымын калбарган, дайнынын шериг бөдүлөгөшкелерини тулашууга чөдүр чылча шаван, Төп болгаш Мурнуу-Чөөн Европанын узугтарын хостактары дооскан. Совет Армия дайнынын оон бодурун дөшкөгөриге барып чылча шаван.

1945 чылым май 1-де тилемгелег Совет кымыт тугу бүгү делегейин ажычы чоннарынын көрүшкүзү болуп, рейхстагтын өшкөрүгө халбөдөйи кижикип үгөткөн. Май 2-де Берлин гарнизон дүжүп берген. Бүгү гитлерги армия май 8-те чугаа чөккө дүжү бөөрүн чарлаан. Май 9-та чугаа чөк дүжүп берилишкенин актымында ат бижиткенеген. Итилериг фашист бөдүлөгү кымып үндүргөни, узугтарга ажы-шүжүгү, хилинчек-чөвүлган таварыштырган дайны совет узугтун болгаш оң Чепсектиг Күштериниң бүрүн тилемгелег болуп доозууган.

Совет Эвилелиниң узугтары-биле болгаш оон Чепсектиг Күштери-биле калды хелослова өрүсү, польша армия, югослав болгаш албан партияларын, Тыша Арат Республиканын эки-тура отряды, румын болгаш болгар дивизиялар герман фашизмге узур эрес-мадырлар демилгелери чөдүрүп турганнар.

Итилериг германяга узур дайнына мынакымын узугтарын чылы дөшкөгөри Американың Каттышкан Штаттарынын, Англиянын, Франциянын болгаш өскө-даа чурттарын узугтары узуг ролду ойына. Индыг болза-даа, делегейин ийи дайнынын кой аар-бергемин совет узуг болгаш оон Чепсектиг Күштери бодунун активни чүктөп өрткөргөн. «Олар чүгө бодунун Төрөн чуртуну хостактааган болгаш хамаарышпас чорудуп камгалат алган өскө, харын-на фашисттиг кууданымшыктындын бажы төрөлөгөни камгалат аларынын херөжөн иштиндерин салымшыкчыны киргенер. Бир бир кижж ол тилемгелегин узур-дуазын куудулар ийикле азы ол дугайын чугаадыр төнүч чөк болуп турар чазаксы. Индыг-даа бааза, совет узуг-

тун ол узуг мадырлыг чорудуу төдүгү болгаш узугтарын салымшыктындан кым-даа уштуп, баалап шыдапас. Фашист аг-шериглерин өлүмүгү тулашуушкунуна чылча шаван мадырлар демилгелерини турускаалын, кижж төрөлөгөни чырыкчымын келер үешин камгалат алган кижилерини турускаалын чүгө бистин үешин кижилер өскө, харины келер үешин салгылаары кезде монгоде идыктыг турускаал сактыраар» деп, 1957 чылым ноябрь 6-да ССРЭ-нин Дөш Советиниң бажырылгы сөссөйяны эш Крүчече чугааалаан.

Дайны ССРЭ-ниң узуг ажылаарына санап чөптөс когаралдарын таварыштырган. Чүгө ништи материалдыг когарал, дайны чыларын дургузунда дайны чырыгдаллар болгаш чидирилер 2.569 миллиард рубл болган.

Совет Эвилелиниң таварышканы мында шак мынды

Башкы дугайында сөс

(БАШКЫЛАРЫМГА ТУРАСНААТТЫМ)

Кара чаштан тайгарап чок каапан болза,
Канчак барган турарымын билбес-тир мен.
Аразымга эргеленип өлүп келген
Авам, ачам хайырамын уттур мен бе?

Иңчалда-даа, назымда төрөлдөшкөн,
Шокоман дег, ыңдыг буле кааа турар!
Иңг чүрөөн мен дөш берген башкылары
Иңг дугаар адам, нем дег санап чор мен.

Бөмбүрөкти келип айтыр—башкы сен дег,
Сени оу дег—салгакчылыг кымнар бар деп?
Вови сурап, чымыг колун сунуп орап
Сөөк-биле кады кыраан төүчү-не хой!

Черле ыңчан, улуг, биче, кым-даа дикжа,
Сени чүге аастарыңдан дүжүрбөсө?
Кижизилди, өөредип билгирине,
Кижиз бүрү башкы болбаан жүрү ында!

САЛЧАН МОЛДУРГА.

Пассажирлерни аргыштырарыңче кичээңгейни күштөлдирер

Автотранспорт-биле чык сөөртүлгөсүнүн планын челишкенин күөсөдир чугула сорууга. ыңдыг болза-даа, пассажирлерни саалдамчы чокка таарымчалыг аргыштырары оон-даа артык чугула сорууга болуп турар.

Областың районнарыңче чоруп тураар болгаш Кызыл хоорайда пассажирлерни аргыштырары тураар автобустарың саны сөөдү чылдарда өлөөн көвүдөөн. Амгы үеде чүге Кызылда безин 20 ажыг автобустар чоруп турар. Ол чорук ажычыл чоннары саалда чокка таарымчалыг аргыштырарыңа арганы берип турар.

ыңдыг болза-даа, пассажирлер аргыштырар талазы-биле автотранспорт конторларының болгаш оларның чамдык тус-

тус чолаачыларының ажылында өвөөн өвөс четпестерниң бар-ин демелгээр херек. Ол четпестерниң бирөөн чүдөс дие чамдык автобустарың кондукторларының талазындан пассажирлерге өздөк өвөс чоруктарын болдуруп турарында.

Пассажирлердин машина хөлөккүн дүрүм чөк бөу-биле артыкка адыр ийик бе, азы нормадан ажыр пассажирлер олуруттур чоруктарын чамдык чолаачыларың болдуруп турары илээн. Чижээ, бо чылдың март 11-де № 53—57 автобустун чолаачызы эш Задон Кызылдан Черби чораша 4 пассажирлерден билеттер өртөөн алган хирезинде-ле, оларга билеттерни бербейн барган. Ол дээрте, пассажирлер

аргыштырарының чурумун каржызы-биле үрөөн болуп турар. Автомашиналары башкарарының база пассажирлер аргыштырарының чурумнарын шак ыңчаар каржызы-биле үрөөр чоруктарың таварыгалары чаңгыс ол өвөс.

Автотранспорт конторларының болгаш оларның чамдык тус-тус чолаачыларының ажылында бо четпестерни илөрдирине база узуттаарыңа пассажирлер боттарың аң иденкейлик кижир жүрүдү. Бо четпестерни чүдөс пассажирлерниң боттарының дузалы-биле узуткан ап болур дээрзин кижиз бүрүзү билген турар жүрүдү.

Т. КУУЛАР.

Номчукчуларның бижип турары

Тожу районун «Май бири» колхозунун уруглар яслизи эки деритинген болгаш аш-чөм-биле хандыгынган. Ясли 20 орунун, 1—2 хар чедир назылыг бичи чаштар хун-бүрү кээп турар. Яслинин ажылданчылары Ишнини биле Кускун олар уругларны эки кижизилип, колхозчу иелерге мактадып турарлар.

К. ТОВУРАК.

Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунун почтачызы Чанчин чоңунун чагылгаларын болгаш чолаачыларын ай-шанаа чедирин берип, колхозчуларга солун номчулгаларын, бөсөздерин ырып чоруу. Ол ыңчан районун харылзас конторазының почтачызы Орешникова Чаа-Хөл суурнун чурттакчыларыңа мактадып турар. Дуржулгалыг почтачылар амгы үеде парлагга чагылгаларыңын талазы-биле тайылбыр ажылын ажылчы чонга чорудуп турар.

Т. ОПУШТАЙ.

Барыын-Хемчик районун «Большевик» колхозунун аныяк шээ малының кадарчызы Мөңгө-Чалаан иезинден чарган хураганназын чыл-чылда-ла кадарып, чидиргач чокка өстүргөш, артылың нийти малыңа дуужаал келген. Эрткен чылын 360 баш хураган хүлээп алгаш менди ныш ажырган.

С. ЛАСЮРИОН.

Өвүр районун «Торгалыг» колхозунда библиотеканың литература фондузу 2900 ажыг, оон номчуңуларларының саны 215 кижиз болуп турар. Библиотеканың эргелекчилик комсомолчу Тас номчукчулар конференциянын доктаамал организаптар турар.

К. ШАГДЫР.

Улуг-Хем районун «Улуг-Хая» көдөз ажыл-агый артелинің коочун аңчызы Т. Дөмүр-ол малдың холалыг дайзыны бөрүну чыл-бүрү узуткан келген.

Дөмүр-ол чоокта чаа аңнал чораш, бөрү үңгүрү тып алгаш, оон 9 бөрөкти уштуп өлүргөн. Бөрөктерниң көштөрүн белеткил чөриңе дуужаагаш, 4500 рубльди шаңналга алган.

А. СОСНАЛ.

Танды районун «Совет Россия» көдөз ажыл-агый артелинің инек кадарчызы М. Сарыг-ол инек кадарып чораш бөрү оолдары көрүп кезин, оларның иези чон болган. Сарыг-ол 10 бөрөктерни узуткан каан.

С. СЮРИОН.

Дагаа чуургаларын чыырын болгаш шыгжаарын шын организаастаар

Куш-инкубатор станцияны бастырган чуургалардан эки куш оолдарын чедип алдыр—төрөөн дагааларың чүдөс эки шынарлыг, арыг-шевер чуургаларын чогуу үеинде чыганындан болгаш шыгжаарыңдан хажааржыр. Бир өвөс дагаа кажазымың ишти арыг-шевер өвөс болза, чуургалар хирегер, микроорганиздан дүргөн үрөкчел болур.

Дагаа төрөөн соонда оон чуургаларын урга үр чыгырары болбас болгаш оларны арыг, кургаг хол-биле 30 минута хире болганда чымып алыр. Дагаа кажазымың иштиңе хирегер чуургаларын чуп блас. Арыг болгаш хирегер чуургаларын аңгы-аңгы савалларга чыгар. Чуургалар чыгыптан соонда хүнде 1—2 катан складира куужаастынар. Бир өвөс склад куш кажазымыңдан үрөк өвөс болза, бичи хажаржака, көрүнүкка азы демир хууга чуургаларын суккан ыңчаар дажылган болур, ювуррак, бөк кирбени дөш саваларының акыын плеенка азы брезент-биле дуглап шыар.

Куш чуургаларын бир чөриден өскө чөриге сөөрттүп чорударга, хажаржак иштиңге кызыл-тастың азы көк-тарааның кургаг, чыт чок савааның дөжөөр болгаш сугар. Чуурга сугар хажаржакты өрөөлдү-даа кылдып ал болур. Чижээ, 360 кезек чыгарга сугар хажаржактың узун дуртунуң кемчөөли 63,5 сантиметр, дооразының кемчөөли 33,5 сантиметр, бедел—30,5 сантиметр болур. Хажаржактын дүвөгүнө санап дөжөөш, оң кырында чуургаларының иши өвөс баштарыңа чаңгыс ай кылдыр хажаржактын бүтү шөүңгө салган, чуургалар кырында савааны шыа салыр, оон соонда чуургаларын ийи кыдып кылдыр салган, оң кырында савааны база дагап салыр болгаш хажаржактын акыын дуглап кадагалар-биле кадаар. Чуургалар суккан хажаржакты машинага салырга, оон аданга савааны 10—15 сантиметр кылдыр чымчактап салыр, оон соонда чуурга-

лардыг хажаржактарын бижип кылдыр машинага шарымы болгаш оң кырың брезент-биле шыар. Чайын ыңгыда дагаа чуургаларын өртөөн өрте азы көшө сөринде сөөрттүп чугула, ыңгыде сөөрттүр болза, чуургалар экине өрттүр илөөн шынарлыг болбаскадыр, ыңчанган оларда куш оолдарының чыгырарыңду хууу кырылар.

Чуургалар шыгжаар чөриңа температурасы—4—12 градус чымыг болур. Чуургаларын ийик нечка кырыңа салып блас, шала аданга сөөк чөри шыгжаар чорукту болдурус херек, чуургалар шыгжаар бажыңга кандыг-даа багай чыт турбас ажургау.

Инкубатор станцияны бастырган дөш чуургаларын 3 дүн-хүдүн ажыр шыгжаар чорукту чөдө болдурула чоругу. Чуургаларың шыгжаага чыгар дуусказы даан тууду-на, оларны дагаа оолдары кылдыр чыгар хууу кудулаар. 5 конука шыгжаан чуургагың боттаназы—14,3 хуу, 10 конука шыгжаанда 20 хуу, 15 конука шыгжаанда 26,5 хуу, 20—25 конука складтарга чыганада—42,8 — 94 хуу болур. Чуургаларың шыгжааттың чөриңа температурасы 10 градус чедир чымыг болза, оларның боттаназы—76 хуу, 17 градус чымыгда—52 хуу, 26 градус чымыг турда чуургалардан дагаа оолдары боттаназы.

Колхозтарың, совхозтарың өвөсө-ажылдакчылары куш-инкубатор станцияны бастырып чамдылар чуургаларын шынарлыг экижир дөш оолдарын чымып алыр, ийи шыгжаар хуусазымы, чуургалар шыгжаар чөриңа температурасын ыңгыды сактыр дугайында бажына куш ажылдакчыларыга өөредир чугула. Колхозтардан кезип турар чуургаларың боттанган чыгар хууу дыка вуду болур турар.

О. САИНГО.

Кымыда куш-инкубатор станцияны узуг зоотехниги.

Сургууларның фестивалы

Кымылдың башкы училищенин сургууларынның фестивалы болуп өрткөн. ың фестивалдың типлекчилери хоорайның аныктарымың болгаш студенттериниң ийи фестивалыңа киржир өргөн чаалан алган.

Фестиваль «Ленин кезде сөөк-биле кады бис» деп монтаж, «Фестивальчы» деп ыр-биле өгөлөөн.

Фестивальга яны-бүрү ырлар, танецтар, уран номчулгалар болгаш музыканың база тавчының ансамбльдары кирген. Кымыл-оолдуң «Чонугу үнү», Сумбаның «Чадатамын», Доззат, Балчир оларның «Сымдыгыда» деп ырлары, эш Сымчитпаң ууртугалы-биле тургускан хыдыг хөгүмүнүн яны-бүрү өрус, тыва ырларын күөсөтө-

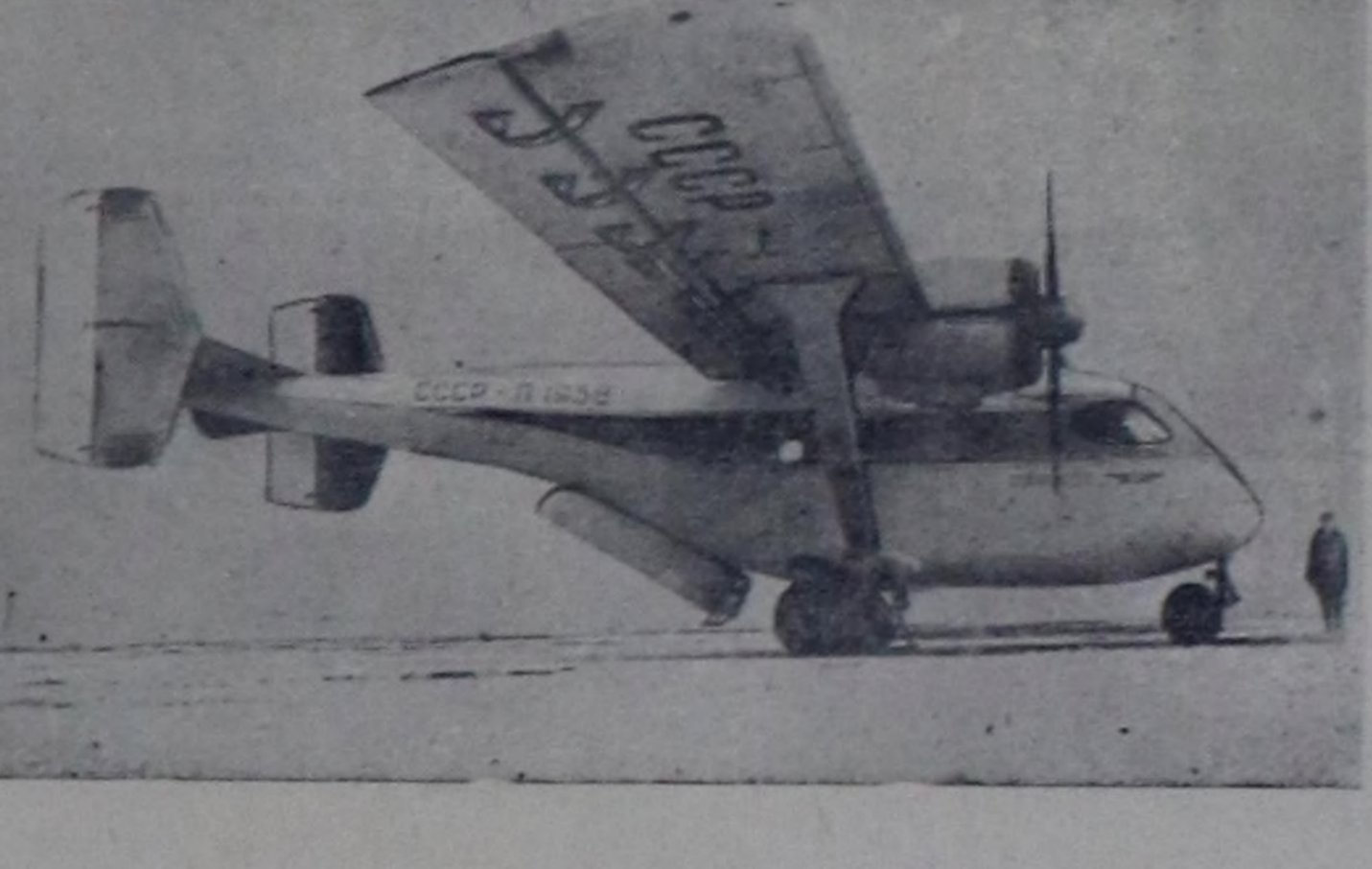
нин көрүкчүлөр улуу-биле совуураган.

Фестивальга уран-чүүл талазы-биле бири чөри дөрүк курсулар, ийги чөри үшкү курсчулар, а спорт талазы-биле бири чөри үшкү курсчулар, ийги чөри ийи курсчулар өлөөн. Типлекчилерни өртөткү белеткер болгаш мазталга бижиктер-биле шаңнаан. Ш. СЕРЗДАР.

Т. КУУЛАР.

Конструктор О. К. Антоновтун тургусканы чаа самолеттун шенелдери челишкенин эрттип турар. Чаа машинаның «Пчелка» деп адаан. «Пчелка» дээр самолетту үрөк өвөс кемчөөлүг болгаш бедел өвөс чөриге улар кылдыр таарыштыр кылган. Аңаа Тускай аэродромнар негетинмес: оон хоорайыңа болгаш жууп үнерине 30—100 метр дуртугт шөл чөткөр. Чаа чөкөт самолетту улус ажыл-агыйымы бүүү адырларыңа калбаа-биле ажылгаар. «Пчелка» көдөз ажыл-агый үнүштеринин хоралжыларыңа удуур демиселге, тарыгаларың кемгеринге, өзүр-ашты камгаларыңа, геология экспедицияларың хандырамыңа ажылап болур. Агаар бойдустун байдалдары багай турда болгаш дүне уварыңа таарыштыр самолетту «сөгүр» ужууашкуннарга херекчээр дериглер-биле чөсөргөдөн.

Чурукта: «Пчелка» самолет. Н. Цидильковскийниң. СЭТА-ның фотохроникасы.

Бызааларны телиштирип азыраар методту колхоз болгаш совхоз бүрүзүңге непередир

Бызааларны инектерге эмирип азыраары болза бызааларны кемгериниң чыгаар бүткен аргаы болур. Ову шын организаастаары чаа төртүтүнгөн чаш төдү бүрүн камгалар алыр, оон эки хөгүдө-зиз, бедеп дийрэг дензыны челип алыр арганы бээр. ыңдыг чаш төз өлөөн хөй аарыгарга удуур бижип болур болгаш оон азыраарыңа хөрөңгөлөр болгаш куш-ажыл чарыгдаларың азын кылдырар.

Инектерни саап тургаш, бызааларны инектерге эмирип азыраар арганы бистиң областың колхозтарыңа калбаа-биле ажылган келген. Бо метод организааста таланы-биле нарын, техника талазы-биле хөдүдүңгө болгаш эки үнүндөр бербейн турар. Инектерн хөй сүт саап алыр дөш чаш бызааларын немедде кем-биле кемгер-бейн турган, ыңчанган бызаалар багай мандып, оларның дыка хөйү өлүп хоран турган.

Амгы үеде бистиң областың өлөөн хөй колхозтарында болгаш совхозтарында инектерни сагабайн бызааларын шуут эмирип азыраар арганы ажылган, инектернин продуктуларын хажаарыштыр бир инекке 2—3 болгаш оон-даа хөй бызааларын телиштирип эмирип турар. Бызааларны азыраарының бо методу болза, өлөөн депшиңгелди, экономика талазы-биле ажыктыг метод болур болгаш бызаалары бүрүн камгалар алыр арганы берип турар.

Бадмы, шыраак, эки сайыраан бызааларны өстүрүп дөрүктүрүңа сүт өмөр үеде аңаа 300—400 кг чалаа сүтү бээр, турму азырал үеинде оң хөй шыңыргы сөгөн-биле немей кемгерин, а олар ажаалдамының үеинде эки өштүт чөри олардыры аңаа четкөр. Бистиң областың колхозтарында өтүг улаанымыныгы инектерниң чылда өртүмөк сүт саалдамы 600—700 кг хире болуп турар. Бир инектиң ол хире сүдү-биле ийи бызааны, а оон хөй сүттүг инектиң сүдү-биле 3—4, харын-даа оон хөй бызааларын эмирип өстүрүп болур.

Каз-Хөл районун «Тилекте» колхоз айт улаанымының инектер-биле бызааларын эмирип өстүрер арганы ийи чыл дуркузунда ажылган турар. Колхоз өл арга-биле 1957 чылда 64 бызааларын өстүргөн. Оларның иштиңде сүт улаанымыныгы инектерниң 32 бызаалары база бар. Эмирипте үеинин дуркузунда бызааларың дүн-хүн иштиңде өртүмөк дензи немедези 640 грамм, а чамдык бызааларыны—900—1100 грамм болган. Бызаа бүрүзүнүн 8 ай назылыг турда дийрэг дензыни 160 кг, а олардан дөорөдерини—180—190 кг болган. Бызаага илеринден чарып азыраан бызааларын дүн-хүнде өртүмөк дензи немедези 8 ай назылында 410 грамм, а дийрэг дензыни 91 кг, тодартгаларга 69 кг өвөөш болган.

Мында оңа чугула чүүл болза эмирип-денди бүтү үетинин дуркузунда чыгыс-даа бызаа ижин, шөйтүнү болгаш өске-даа аарыглардан аарывааны баш чаңгыс-даа бызаа хорамчага таварышпааны болур. Амгы үеде «Тилекте» колхоз 46 бызааларын эмирип азырап турар. Оларны иштиңде 5 инектерге 3—3 бызааларын телиштирип эмирип турар. Ол ажылды Ирина Тимофеевна удурутуп турар. Бызаалар өрткөн чылдагымы ышкан эки өзү хөгүжү турар. Оларда аараан, өлүп хороан бызаалар чок. Оларның дүн-хүн иштиңде өртүмөк дензи немедези 660—700 грамм болуп турар.

Каз-Хөл районун «Октябр 14 чымы», Ленин аттыг колхозтары, Бил-Хем районун «Кымыл тараачын», Ленин аттыг колхозтары, Эрип районун «Коммунизме орук» колхозу, Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозу, «Өөк» совхоз ыңдыг метод-биле бызааларын дөрүктүрүп өгөлөөн.

Айткан колхозтарың болгаш совхозтарының мурнакчылары чаңгыс инекке 2—3 болгаш оон-даа хөй бызааларын телиштирип эмирип методта мындыг чүү-

дөр чугула деп санап турарлар: Бызаа телиштирип эмирип инек бызааларыңа чедир сүт улаанымыныгы инектерден 3—5 конук назылыг ийги бызааны белеткери эржөк чугула. Бызааны эмиг өмөр үеде шуут шыңычериңиң ийи үеде инектиң азы-биле эмикетээр. Оон соонда бызаа эмирип инекке салыр. ыңчанган ук бызааны не (акрирякчи) инекке чаңчыктырар. Сүт улаанымыныгы инектер бөлуңнен телиштирип эмирип ийги бызааны бирги бызаа-биле кады инекке салыр. Бир өвөс инек ийги бызааны көзар болза оон сүдү, азы шарамы демги бызаага чылап алыр. Бир өвөс ол бызаага инек чаңчыкпас болза бызааның шарамын арыг савап, азы шөддүй-биле кургады чоткан, инекти багалаш бызааны инек чынык сапкан каар. Инек дыштанып алырга чымыг сүт ижиргеткеш, бызааны база катан эмирип.

Инек бызаалан соонда баштайгы 10—15 конукта ийи бызаа эмирип турар инекти ол инек бызааларыңа, а бызаалар иезинге чаңчыксын дөш оларны тус-ай кеткега тургузар. Ол хуусаа өрткөн соонда кышкы азырал ажаанда үеинде ук инекти бызааларың-биле кады 5—10—15 инектерге таарыштыр кылган бөдүк инектер турар кеткега тургузар, а чамын, чайыл-оор ажаалдамының үеинде бызааларың-биле кады оларга илчилер.

Чымыг ийг хүнер өгөлөй бөри билек бызаа эмирип инектерни бызаалары-биле кады олар-агары ажаалдамынче илчилер. Аңаа оларын бүдүн хүн иштиңде база дүне дүн ортузунга чедир олардыр. Кышкы бызааларын 10—12 конук назымындан өгөлөөш эки шынарлыг ситгени-биле немей кемгерер, а чайын немедде чөри олар өлү-биле солугу. ыңдыг болур-чурум эки дензи немедези азыр болгаш бызааларың четче камгалар алыр арганы бээр.

Бызаалар 15 конук назы четкеше чедир оларны чаңгыс кижиз ажаал каарлар. Олар 15 конук назы четкен соонда (кышкы) инектер-биле кады инек кажазымынче илчилер. Аңаа оларны чаңгыс кижиз ажаар. Оон нормаы 25 инектер, 50 бызаалар болур. Чайын ол норманы 50—60 инектер, 100—120 бызаалар чедир көвүтөдүр. ыңдыг котан малды бир дуузалыкчылыг чаңгыс кадарчы кадарар. Бызааларны өстүрүп дөрүктүрүңа ийи-

бо методунуң үеинде мыыстыг бөдө малды азырап ажаарыңа күш-ажыл болгаш хөрөңгөлөр чарыдалы элөөн кылдырып турарың практика көргүзүп турар. Бир өвөс бүтү бызааларың эмиг өмөр ажаалдамын чыгачы болза бызаа ажаакчылары шуут кылдырып, ол ышкан сааңчылар база өвөөшээр.

Бир инекке 1—2 бызааларын эмирип азыраары-биле чөргөшчир сүдү элбөк инек бүрүзүңе 100 конук дуртуура: 2—3 бызааларын элчештир эмирип болдуруп мурнакчы совхозтарың болгаш колхозтарың дуржулгазы көртүрүп турар. ыңдыг инек бызаалазың соонда аңаа 2—3—4 бызааларын 100 конук дуртуура турда телиштирип эмирип, ол бызааларың ол инектен чаргап, бызаа ол хиресинин бөдүк бызааларын ийги өлчөкч кылдыр 100 конук иштиңде эмирип өгөлөөш. А үшкү элчөгөде ол инекке ийилген хөй өвөс бызааларын телиштирип эмирип. ыңчанган инектиң сүт бээр үеинде чангыс инектиң сүдү-биле 5—6 бызааларың азырап өстүрүп болур.

Бо методту колхоз болгаш совхоз бүрүзүңе ажылгаар чорук бызаалар азыраары-биле сүт саалдамында ажылдап турар аңычларың санын өвөөшчир болгаш бүтү бызааларын эмирипте ажаалдамынче илчилер арганы бээр. Ол ышкан шыа өвөс кемгерилгеден, арыг-шевериниң чурумнарын сагываанындан бызааларың хоррап чоруун өвөөшээр.

Бистиң областың колхозтарыңа инектерниң хөй кезин өтүг улаанымыныгы болгаш сүдү өвөөш болуп турар төлөөдө, бир инекке оң сүт бээр 7—8 айларын дуртуура чүдөс ийи бызааны эмирип өстүрер херек. 1200 литр болгаш оон-даа хөй сүт берип турар инектерге бызааларың бөдүк-бөдүк-биле элчештирип эмирип методту ажылгаары чугула.

Бызааларын өстүрүп дөрүктүрүңа бо методун колхоз болгаш совхоз бүрүзүңге ажылгаары брааның сүт болгаш айт бүдүрөтин көвүдөлөр, мал ажылының центнер продукция бүрүзүн бүдүреринге күш-ажыл болгаш хөрөңгөлөр чарыгаларың кудуларга база малдын чаш төлөдүн өлүп хорраар чоруун узуткаар арганы бээр.

П. УШАНОВ,

көдөз ажыл-агыйың область эргелекчилик кол зоотехниги.

Редакцияга чагаамар

Мал ажылында четпестерни чайладыр

Улуг-Хем районун «Х Улуг хура» көдөз ажыл-агый артелинің шээр малы массалымы-биле өлөлдүр турар.

ыңдыг болза-даа чаа төртүтүнгөн хураганнар яны-бүрү чылдагааннардан хоран турар. Иштиңиз-биле 106 хураганнар, оон иштиңде хөйжү Сувэчмытың колдындан 40 хураганнар ак өктөктөн өлгөн. Ол ышкан хөйжүлүр Кызыл-оол, Со дунуш, Комбу оларның каданнарымыз ак өктөк база бар. Оң-биле кады өлөөн хөй хөйлөр ара салып турар. Чижээ, У. Биче-оолдун колдындан 50 ажыг хөйлөр ара салып, өлүг хураганнар төрөөн.

Эрткен күдүн хөй малды тарып боозадыр ажылы таарымчалыг оран саваа чөгүндан сөөк чөри чорутканын, кышкы үеде хөй кажалары сөөк турганымын, ол ышкан арга хөйлөрн, арыг кошкарларын элчөргөткөсө килегелиңиң түңө-линде хөйлөр ара салып турар.

Мал өмчүн Дегригина, зоотехниги Тур-ко болгаш колхоз баштаар чөри бо бүтү четпестерни болдурус дугайында баш бүрүңгаар чөгүрүп кемчөк албаан чорук каал-даа таарымшас.

И. АМЫРТАА.

Суурлар чагаайжыдылганыңче кичээңгейни күштөлдирер

Район төвү Чаа-Хөл суурну болгаш колхозтар төлөтөр чагаайжылар дугайында райкүөскө болгаш хажаарымыңа көдөз Советтер сагыш салбайн турар. Оон түң-өөлинде Чаа-Хөл районун девискөзариңде суурларын шөөлүг чагаайжымайн турарын таварыла деп санап болба.

Суурлар чагаайжыдылганыңче Чаа-Хөл суур Советиниң даргазы эш Саржапай, Кара-Тал көдөз Советниң даргазы эш Хайлыл олар кичөөңгөй салбайн келгенер.

«Найырал» көдөз ажыл-агый артелиңде чуртталга болгаш культура-амыдылгалык бажынаарың хөрилерин чөк, мал таарыглымыны мыда бөлүгү организаастаан, арыг-шеверни сагымайн турар.

Суурларны чагаайжылар, ногаанчылор чугула ажалда кичөөңгөй райкүөскө-нун, хажаарымың суур болгаш көдөз Советтерин талазындан күштөлдирөө чөгүр.

Х. КУНГАА.

Ажыл чорувастаан

Каз-Хөл районун «Тере-Хөл» колхозу 200 ажыг олуттуг улуг клубтуг. Клуб баштайгы үеде эки ажылдап турган: Көбөкжөдөр, оон, концерттер-даа болгулаар. Хөй-ниитиниң массалыг оюнарын чорудуп турган массовниң кижиз ажылдамын үңгөн болгаш колхозтуг клубуңга культурамассалыг ажылдар чорувастаан. Клуб

эргелекчиңи Хаазыт кандыг-даа ажыл кылбайн турар болгаш клубту чүдөс инө үндүрде ажылдар апарган. Клубта музыка хөрөңселери чөткөр саныг бар-даа болза, ову чөп ажылдамайн турар. Массалыг оюнарың өрнүңа харын көөр-биле мөрөйлөп ойнаары калбарган.

Д. ДЕЧИН.

Сандараарыңа четкен

Чаа-Хөл районда Ленин аттыг көдөз ажыл-агый артелинің төв сөөлүг чылдарын д

